

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 251
סיון תש"פ

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

מתארכת בו משפחה חשובה לשבת שבע ברכות. באותה משפחה היו כמה ששמו לב שצריך לבדוק ולברר מה מצב העירוב, כי אם הוא אינו מספיק טוב, לא יביאו איתם ילדים, ואולי גם הם עצמם ימנעו מלהגיע.

הם פנו למוקד העירוב לשאול מה המצב, אנשים אומרים שיש שם כשרות טובה, אבל האם זה באמת מתוקן כראוי למשפחות בני תורה. והמשיב הסביר להם שבס"כ אינו מגיע לרמת הכשרות הנדרשת בעירוב של שכונה חרדית רגילה. והאריך להסביר את הנקודות הטובות שבעירוב הזה, שרובו מתבסס על גדר טובה מסביב לישוב, וכל החוטאים קשורים כהלכה, על גבי העמודים, ומצד שני את הנקודות הבעייתיות, שכל שאר ההקפדות שמקפידים בעירובי השכונות החרדיות, לא מסודרים שם, דברים שפוסקי זמנינו נקטו שהם פוסלים את העירוב. אז אמנם בעירובים העירוניים של הרבנות מקילים בהרבה דברים, אך ודאי שבמצב כזה גם לילדים לא ניתן לטלטל, גם הם צריכים רמת כשרות יותר מרבנות.

אחד מבני המשפחה ביקש ממוקד העירוב לעשות מאמץ לסדר את העירוב לקראת השבת הקרובה, שבה יבואו בני משפחתם, הוא נטל על עצמו לשלם, העיקר שיבוא נציג למקום ויטפל בכל הפרטים החסרים. ולאור זאת הגענו אל המקום, עברנו על העירוב, ועשינו תיקנים רבים, שבעז"ה ישמשו גם את שאר הציבור שיגיע לשם בתקופה הקרובה. בין התיקונים היו שם כמה דברים שנגרמו מחמת הצמחים הגבוהים שצמחו בסוף החורף, ונביא אותם במאמר זה, מפני שהם נוגעים להרבה עירובים בכל עיר ושכונה, ובעצם זה חלק מהתחזוקה השוטפת של כל עירוב, לשים לב שהצמחים לא מקלקלים את העירוב.

צמחים שגדלו בין הלחי לחוט, וביאור הדין של גג המפסיק

א. נושא אחד שהיה בכמה מקומות בעירוב ההוא, שגדלו ענפים רבים סמוך לעמודים ועמדו בין הלחי לחוט. והנה בדין זה יש לדון מדין גג המפסיק, שכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) וז"ל שאם יש גג המפסיק בין החבל שלמעלה לבין הקנים [הלחיים] שלמטה, לא הוי צורת הפתח בזה, "כיון שהגג מפסיק בין החבל להקנים, ואין עושין צורת הפתח בענין זה", אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה נגד הקנים, בענין שיהיו הקנים מכוונים תחת החבל "בלי הפסק".

מבואר בדברי המשנ"ב שאסור שיהיה דבר המפסיק בין הלחי לבין החוט, ולפ"ז הענפים שגדלו בין הלחי לחוט, פוסלים את צורת הפתח. אמנם יש שטענו לדון ולומר שיש לחלק בין גג לענפי עץ, שדוקא כשיש גג מעל העמוד, אין דרך לעשות צורת הפתח באופן זה, משא"כ כשיש ענפים שגדלים בשטח הפתוח, אי אפשר לומר שזה שלא כדרך עשיית פתח בחצר, הרי העצים מצויים בכל חצר, וזה דרך העולם שגם יהיו בסמוך לפתחים, וא"כ הם לא יפסלו למרות שחוצצים בין הלחי לחוט.

כשנתבונן בדברי המשנ"ב, ובמקור הדברים בדברי הט"ז ושאר אחרונים, יש שתי אפשרויות לבאר את החיסרון, האם הוא משום שאינו כדרך הפתחים

שיש גג בין העמודים למשקוף, ולפ"ז יש לדון מה הדין כשהגג הוא דבר נורמלי שיהיה בתוך הפתח, או שמא הביאור הוא משום הפסק, שהרי מהלכות צורת הפתח צריך שהמשקוף ישב מעל העמודים, וכאשר עושים לחיים דיינו עמודים נמוכים בגובה י' טפחים, ההיתר הוא משום שנחשב שהם עולים עד החוט, והמשקוף יושב על גביהם, ובפרט לפי מה שביאר המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס') שהוא מדין גוד אסיק, שרואים כאילו העמודים עולים עד החוט, ולכן כשיש גג באמצע, הרי הוא עוצר את הגוד אסיק,

העמוד והלחי עטופים בצמחים

העמוד והלחי מנולים לאתר הגיוון

עירובים לשבתות שמחה ברחבי הארץ החלו להציף שוב את המוקד הטלפוני

השאלות מהישורים ברחבי הארץ החלו להציף שוב את המוקד הטלפוני של מוקד העירוב, מעשרות ישובים ברחבי הארץ מהישוב חיספין ברמת הגולן שבצפון ועד העיר ערד שבדרום, והפעם לא בשביל משפחות נופשות, דברים שנעצרו בעקבות תקופת הקורונה, אלא עבור שבתות של שמחת שבע ברכות, לחתנים וכלות שמתחתנים בימים אלו במתכונת מצומצמת, נוסעים בני המשפחות למקום רחוק, רחוק מחיי שיגרת הקורונה, לשמוח שמחה שלמה עם החתן והכלה.

לא בכל מקום יש עירוב טוב, והמשפחות שמתקשרות מקבלות בדרך כלל [לפי הנתונים] הנחיות מה ניתן לעשות כדי שיהיה עירוב טוב למתחם הפרטי, שיוכלו לטלטל בתוכו מחדר לחדר ואל הדשא שבחצר, ללא להוציא דבר מחוץ לחצר המתחם.

שימת לב למחיצה תלויה גם בגדר הזקה

בשבוע שעבר, נתבקשנו לשלוח בודק אל המדרשה שבישוב חיספין. למרות שמדובר במקום שרובו מוקף גדר, בכל זאת הבדיקה לא היתה לחינם. באחת הגדרות הפונות אל האגם, נסחף החול שמתחת הגדר, ונוצר חלל מתחת הגדר בגובה ג' טפחים (כ 23/28 ס"מ), והיא נעשית מחיצה תלויה. ומחיצה תלויה, אין לה דין מחיצה. זאת אומרת, למרות שמרוחק הגדר נראית טובה וחזקה, וגם מקרוב אין חשש שיפלו תחתיה, ואדם מן השורה אומר מה הבעיה של המחיצה, הרי אי אפשר לעבור. אבל בהלכות מחיצה, הקטע שיש תחתיה חלל, היא כמי שאיננה כלל.

הנציג שבדק את המקום, עשה תיקון זמני, והוסיף שורת אבנים תחת הגדר, אך כמובן שדבר כזה טעון בדיקה, עד שיתקנו אותה עם ברזל המחובר בצורה חזקה. ממקרה זה אנו רואים שוב, את החובה לבדוק כל מקום, אפילו מקום שרבים מהציבור החרדי מתארחים בו, כמו כן הבדיקה צריכה להיות על ידי אדם מומחה לדינים אלו, שידוע לשים לב לפרטי ההלכה, גם בגדר שנראית שלימה וחזקה.

בירור עדמני ומפורט מהישובים ברחבי הארץ

החלק המיוחד שמגיע אלינו כעת בשאלות במצבים אלו, החלק שנוגע למוקד העירוב, שבשבתות אלו מוזמנות גם משפחות טובות, שתמיד אינן נוסעות לנופש לשבת, הם תמיד נוהרים שיהיה להם את שמירת השבת המהודרת בתנאים הנהדרים שיש בשכונה החרדית, עם מתכונת הגנרטור והמים, מוני המים ומצב שבת של המקרר, ועוד דברים שלצערנו קשה לשמור על כך במקומות הנופש. גם כשנוסעים להחליף אוירה ולהתרענן, אבל על שבת קודש מהודרת בשיא ההידור הם לא מוותרים. הם יסעו לישוב לימי החול, ולשבת תמיד יהיו בחזרה בבית.

אבל כעת האח או האחיות מתחתנים או מחתנים, זקוקים להם לשמחת חתן וכלה, בפרט בתקופה זו שההשתתפות מאוד מצומצמת. משפחות כאלו פונות בשאלה ומבקשות לדעת את הנתונים ההלכתיים המדויקים. לא מספיק ששומעים מאנשים חרדים שיש שם עירוב טוב, הם מבקשים את המידע המיוחד של מוקד העירוב, את ההגדרה ההלכתית של כל עירוב, האם יש על מה לסמוך, ואם כן האם הוא טוב גם לגדולים, או שמא אינו טוב גם לא לילדים, לדעת מה הן הבעיות.

לצורך כך אנו שולחים ביקורות תדירות למקומות המבוקשים, כדי לדעת לענות לציבור לפי המצב העדכני. יש לציין שהחלק של הפיקוח השבועי, הוא דבר קשה במיוחד. המועצה מוכנה לפעמים להשקיע באופן חד פעמי לבנות עירוב טוב, אבל לתחזק אותו טוב, זה רק מעטים. כמו ההבדל הידוע בקושי בין גיוס תרומות להקמת בנין גדול, לבין החזקת כולל אברכים. בהזדמנות זו, נדגיש שוב את הידיעה הזו, לברר לפני ששוכרים מקום, מה המצב של העירוב שבו בתקופה זו, כדי שלא ניכשל, ושלא ניכנס למצב דחוק כשנשמע על כך ביום שיש לאחר חצות.

תיקון רמת הכשרות בישוב מבוקש

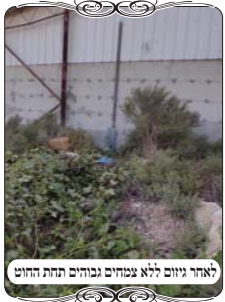
בשבוע זה יצאו שנים מהבודקים של מוקד העירוב, לתחזק ולסדר עירוב באחד מהישובים המבוקשים בציבור החרדי, שיש בו בית הארחה ידוע, וכעת

שכונתי מקפידים לפנות את הצמחים הגדלים לפני הלחי בשטח ברוחב ד' על ד' טפחים, להסיר כל חשש.

שאלות מגוונות בדיני התחומין לשיכונת רמות בירושלים

בשבועות האחרונים הגיעו עשרות שאלות בנושא התחום ברחבי הארץ מתוכם כמה שאלות בענין התחום של שכונת רמות. למי שנמנע מלסמוך על עירוב העיר שמחבר בין השכונות למרכז העיר. השאלות התחלקו לשני כיוונים, ובכל צד היה חידוש לעצמו. בערב שבת פרשת במדבר, השאלות נסובו על הליכה לכיוון צפון, האם מותר ללכת בשבת לקבר שמואל הנביא זיע"א. השואלים הסבירו מדוע פתאום יש הרבה שאלות בנושא זה, כי בשבת זו רבים ילכו לשם, שביום זה (כ"ט אייר) חל יום פטירתו (וי"א שחל ביום שישי, לכן יש מהדרים ללכת בשני הימים). הדרך משכונת רמות לציון, אינה דרך ארוכה, ואפשר ללכת אותה ברבע שעה, ובכל זאת אותם אנשים שמו לב שצריך לברר את דין התחומין, למרות שמדובר בהליכה קצרה, כי גם היא יכולה להיות יותר מהשיעור המותר.

כידוע שיעור התחום אלפיים אמה, אינו שיעור גדול. רבים סבורים שמדובר בהליכה של שעה או יותר. אבל בפוסקים כתוב שזמן הליכת אלפיים אמה (הנקרא מיל) הוא כסה"כ 18 דקות. ויש להוסיף שבזמנינו זמן הליכת מיל הוא הרבה פחות, וכסה"כ כ-15 דקות, ובהליכה מהירה שיעורו 10-9 דקות בלבד. בודאי צריך לבאר איך השתנה הדבר, שאנשים הולכים יותר מהר, ואכמ"ל.

ולמעשה, כאשר מחשבים את התחום של רמות לפי ריבוע העולם, יוצא שהציון נמצא בתוך התחום. אבל דוקא לפי הצד ששכונות רמות מתחברות לעיר, שאז יש קולא בהליכה לעיר, יוצא שאין דין ריבוע בכיוון הזה, [כי העיר נראית כקשת עם שקע גדול, שרחבו יותר מד' אלפים אמה, ואין ממלאים אלא מעט מהחלל, ושאר הקצוות נחשב רגל הקשת ומוודים אלפיים אמה מהצידה. אמנם גם לפי חישוב ללא ריבוע, הציון נמצא בתוך התחום לשיעור חזו"א. ולפי שיעור רח"צ"ע בדיני היוצא מרגל הקשת. ולכן מי מניחים עירוב תחומין. בשבוע שלאחר מכן חל חג השבועות ביום שישי, סמוך לשבת, ורבים הלכו ללמוד בישיבות ובתי כנסת מרוחקים. ויש שהלכו לחג לכיוון אחד ולשבת לכיוון שני, והשאלה היא האם ניתן לעשות עירוב תחומין לשני כיוונים. התשובה היא שבימים אחד לא ניתן לעשות לשני כיוונים, כי העירוב מגדיר את מקומו של האדם, ומקום יש רק אחד. אבל בשני ימים שהם שתי קדושות שונות, אפשר לחלק אותם, כמבואר בשו"ע (ס"ת ט"ז ס"א).

אבל כותב השו"ע שם (סעיף ג') שצריך שגם העירוב של היום השני, יהיה מונח במקום שמותר ללכת אליו ביום הראשון. שאם לא כן אינו יכול להגיע לעירובו בכניסת השבת, מחמת האיסור של תחום היו"ט שעדיין נוהג בבין השמשות. ולדוגמה, משפחה משכונת גבעת שאול, שביקשו ללכת בשבת לרמות, וביו"ט שלפניו ללכת לכותל המערבי, א"כ מניחים עבורם עירוב תחומין במרכז העיר על מנת להניח ללכת בכל שכונות המרכז עד הכותל, ולצורך שבת צריך להניח עבורם עירוב בשכונת רמות. העירוב הזה צריך להיות בתחילת רמות א' דוקא, במקום שנמצא בתוך התחום של שכונת המרכז ששם המקום שלהם בחג. לצורך כך פנינו לאברך העוסק בהנחת עירובי התחומין, וביקשנו שיניח עירוב מיוחד בתחילת שכונת רמות א'. וכעבור שעתיים הוא הודיע שהעירוב מסודר.

מאגר תורני לחיבורים בנושא עירובין

לבקשת רבים מהעוסקים בלימוד עירובין בכללים, שמחפשים את החיבורים התורניים בהלכות עירובין, ואינם מוצאים אותם, אנו פותחים בימים אלו בס"ד, מאגר חדש לכל החיבורים על מסכת עירובין ועל הלכות עירובין, שכל לומד יוכל להשיגם בקלות, וללא עלות. התועלת היא כפולה, גם למחברים עצמם, שבדורנו עלות ההוצאה וההפצה גבוהה, ואין דרך להביא את פרי העמל של המחבר לידי שימוש. על ידי שתשלח את החיבור שלך למאגר זה, אנו מקווים שהחיבור שלך ישמש אלפי לומדים, שיעיינו בו ויתפללו בדברך. כמו כן, הוספנו אפשרות לאברכים שיש להם חבורות קצרות, ניתן לשלוח אלינו, והם יצורפו לקובץ החבורות, מחולק לנושאים, ויפורסם במאגר התורני.

מי שיש בידו חיבור שלו בכל נושא בעירובין, שיזדרז לשלוח אל המאגר במייל בכתובת - m548483320@gmail.com חובה לציין שם מחבר, מספר טלפון, והגדרה קצרה של אופי החיבור, כגון על המסכת או בעניין מסוים, בשביל הקיטלוג במאגר. נא העבר הודעה לו לחברים. המערכת אינה מתחייבת לפרסם כל דבר.

וממילא העמוד אינו מגיע לחוט, ואינו צורת הפתח כלל. ולפ"ז החיסרון הוא מחמת ההפסק, וגם דבר שדרכו להיות בפתח, מ"מ הוא מבטל את החיבור בין הלחי לחוט, דהיינו למשקוף, ואין כאן צורת הפתח. ועיין בלשון המשנ"ב שהעתיק דברי הט"ז שאין עושים צוה"פ בענין זה, אבל נראה מדבריו שהחיסרון הוא מצד הפסק, שהגג יוצר דין הלכתי המפסיק בין העמוד לחוט, ולא חיסרון של דרך הפתחים. וכן הורו רבני זמנינו שהמודד הוא אם יש דבר המפסיק, ולא אם אין דרכו להיות בפתחי החצרות. ולכן גם דבר שדרכו להיות, חוצץ ופוסל.

לפ"ז נחזור אל המקרה המצוי בעירובים, שמתחדש כמה פעמים בשנה, וכפי שהיה כעת בישוב הנ"ל, שהענפים גדלו סביב לעמוד, ועמדו בין הלחי לחוט, הרי זה כמו גג המפסיק שכתב המשנ"ב שהוא פוסל את הלחי.

שיעור הענפים שמפסיקים בין הלחי לחוט, ובמתנדדים ברוח ועדיין יש לחקור מהו השיעור של הענפים שפוסלים את העירוב, האם גם ענף קטן חוצץ בין הלחי לחוט. ומה הדין כשהענפים מתנדדים ברוח, האם גם בגג נאמר הכלל שכל מחיצה שאינה עומדת ברוח לא שמה מחיצה.

והנה בענין שיעור הענפים הפוסלים, הורו הרבנים שאם מדובר בענף קטן בודד, כמו בדי ההדס שאינם מתפשטים על שטח רחב, אינו פוסל ואינו מפסיק, ויתכן גם בשנים או שלשה. אבל כאשר נוצר ע"י הענפים שטח מכוסה, למרות שיש בתוכו חורים, וחמתו מרובה מצילתו, הוא כבר חשוב להיות כדבר המפסיק, כעין גג שמכסה את המקום שתחתיו, וצריך לקצוץ את הענפים העומדים בין הלחי לחוט.

ובאופן שהענפים מתנדדים ברוח, באמת יש לדון האם גם לגבי דין גג נאמר הפסול של מתנדנד ברוח, ומצאנו דין דומה לגבי הלכות טומאה וטהרה, שאם יש טלית שמתנפנת ברוח, אין לה דין אהל להעביר את הטומאה. אבל לגבי צורת הפתח, מצאנו שנחלקו האחרונים בדין חוט המתנדנד ברוח, האם יש בו את הפסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח, והובא במשנ"ב (ס"ו ס"ב). ולעניינינו שמדובר לגבי הפסק, ולא להלכות אהל ומחיצות, הורו הרבנים שאם הענפים והצמחים מכסים את המקום גם בשעת הנדוד, הם נחשבים דבר המפסיק הפוסל את הלחי, ואם בשעת הרוח אין ענפים שעומדים בין הלחי לחוט הרי זה כשר, ואינם חוצצים. והטעם, גם אם לא נאמר בזה דין מחיצה שאינה עומדת ברוח, מ"מ יש הלכה בדין גג המפסיק, שאם הגג הוא דבר ארעי אינו מפסיק, ולכן אם הענף נודד ממקומו בשעת הרוח, אינו קבוע במקומו, ונחשב ארעי, וממילא אינו חשוב גג להפסיק. במקומות הנ"ל ישוב, היו צמחים צפופים, וכרוכים על העמוד, במצב שלא היו מתנדדים ברוח, לכן נחשבים לדבר קבוע החוצץ בין הלחי לחוט.

החשישות וההידור בצמחים סמוך לעמוד ותחת החוט

ב. היו מקומות שהצמחים גדלו מתחת צורת הפתח, רחוקים מן העמוד, אך מתחת החוט. באופנים אלו הכלל הוא, אם הם מגיעים לגובה י' טפחים, יש להם דין מחיצה העומדת תחת צורת הפתח, [אם אינם מתנדדים ברוח באופן הפוסל, ובתנאי שיש מקום זקוף רגובה י', למעט כשעולים בהדרגה פחות מתל המתלקט, ואכמ"ל]. ומחמירים שגם מחיצה כזו פוסלת את צוה"פ.

הפתרון במקרים אלו, לפנות את הצמחים לכל אורך החוט, ולפחות למעט מגובה י' טפחים. ניתן לעשות זאת עם הרגלים, גם ללא כלי מיוחד, ע"י שעוברים דורכים על הצמחים. אך זה מועיל רק החל מתקופה זו שהצמחים כבר התייבשו ולא גדלים עוד, משא"כ כשהצמחים ירוקים, הם ימשיכו לגדול, ואף צמח שנשכב יכול לחזור ולעלות.

ג. במקומות אחרים היו צמחים שגדלו מסביב לעמוד ולחץ, ועטפו את העמוד בגובה נמוך. בענין זה יש חילוק באיזה גובה הצמחים. אם הם בגובה י' טפחים, יתכן שיהיו מחיצה לחלק ולפסול את הפתח וכו"ל. וכאשר אין בהם י' טפחים כשיעור מחיצה, החשש הוא שמא כיון שהם עוטפים בקביעות את העמוד, נעשה כפתחי שימאי, שהם עושים שינוי בצורה הקבועה של העמוד. ונוהגים לחוש לכך. אמנם אם אינם צמודים לעמוד, או שהם נמוכים למטה מג' טפחים מהקרקע, אין חשש בזה.

ד. בענפים צפופים וחזקים, שמתפרסים על שטח לפני הלחי, יש חוששים שנעשה כעין קרקע על גביהם, וממילא זה קרקע הרשות, וצריך שיהיה בלחי גובה י' טפחים מעל הקרקע. וכיון שעושים את הלחיים בגובה מטר או 1.10 מטר, יש לחוש שלא נשאר בלחי גובה י' מעל פני הקרקע החדשה. אך לענין זה צריך שיהיה קצת חוזק בצמחים, י"א שיעור שאפשר להניח עלים דבר ולא יתמעכו, כפי שמצאנו שיעור זה לענין קרקע של רה"י (עי' משנ"ב סי' שמ"ה סק"ג), וי"א שיעור שאדם יכול לעמוד עליהם ולא יתמעכו (ומדמה לסוכה שהתחוננה יכולה לקבל כרים וכסתות של העליונה, וצ"ב). ובעירוב

